

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 21. decembra 1993 • Leto III, št. 25-26

ZA SVETI DEN



Leto ma dosta dni, liki samo edan den se zove sveti den. Pa samo ena noč se zove sveta noč. Tak se zove zavolo Jezusa, svetoga Božega sina, šteri se je v toj noči narodo. Den je sveti zavolo Jezusa, njegov rojstni den slavimo.

Prva sveta noč je bila tista, kda sta Jožef pa Marija prišla v Betlehem. Kmica je bila, mrzlo je bilo, kam se naj obrneta? Gos-tilne so bile pune, druge lidi sta pa zaman prosila. Nej so njija šтели vzeti k sebi. Bogati pa gizdavi Betlehemčani so nej znali, ka je tista noč sveta, ka sam Bog šče priti k njim. Ka bi uni s takšima srmaškima človekoma kak sta bila Jožef pa Marija, naj ideta kam ščeta! Tak je za te lidi tista noč ne bila sveta, Bog je nej prišo k njim.

Pasteri pa so bili do-broga srca, vörvali so angeli, šteri jim je pravo, ka se je narodo Jezus. Šli so k tistoj štali, pokleknili so pred Jezusa pa ga molili. Od njega so šli veseli pa srečni. Esče dale so bili srmaki, na mrzлом so spali, vanej pri svoji birkaj. Bili pa so bole bogati kak najveksi krao. Njuvo bogastvo je bilo zadovolstvo, merno srce. Znali so, ka je bila tista noč sveta. Čüli so spevati angele, vidli so bože Dete. Znali: Bog nas je nej pozabo. Prišo je na svet, ka nas reši naši grejov, ka nam odpre nebesa.

Tak je bilo v prvoy svetoy noči. Od tistoga časa je ži

dostakrat bila sveta noč, dostakrat je bil sveti den, božič. Pa ne za vse. Kak de pa z nami? Pred nami je pá eden sveti den. Pa mo šli k pounočnici, pá mo postavili jaslice, okinčali božično drevo, pa mo spevali Sveta noč, blajžena noč pa druge božične pesmi. Pa de to zadosta?

Oča je z malim pojbičom prišo v cerkev. Pojbiček je ži doma navolo delo, ka bi rad viudo jaslice. Kda sta z očom prišla v cerkev, sta

pokleknila pred Jezusa v jaslicaj. Pojbiček je z odpretimi lampami gledo maloga Jezusa pa Marijo s svetim Jožefom, gledo je pastere pa pito očo: "Zakoj ma Jezus takšo srmaško ižo?"

"To je nej iža, to je štala. Pa je niti nej njegova, či gli je un stvoro celi svet. Pasteri so njemi posodili to štalo. Vidiš, tak moramo tudi mi Jezusi posoditi svoje iže, ga vzeti k sebi. To Jezus zele. Rad bi prišo v vsakšo ižo."

Tak njemi je raztolmačo oča, pojbiček pa je ži meo novo pitanje: "Zakoj somar pa gjuñec stojita tak poleg Jezusa? Naj bi šla vkrej, ka ga ovak šteri brsne ali stopi na njega." "Ne boj se, nika njemi ne napravita. Somar pa gjuñec s svojov sapov Jezusa segrevata. To mi tu moramo delati. Jezusa moramo segrevati. Pa ne tak, ka bi v njega fudali. Či mo dobri, či mo radi meli vse lidi, te mo segrevali Jezusa." Pojbiček je

poslišo očo pa gledo pastere pri ognji. "Zakoj pa tisti paster tak igra na žveglo?" "Rad bi Jezusi napravo veselje. Paster zna, ka je Jezus Boži sin, zato njemi igra, pa s ten hvali Boga. Mi pa hvalimo Boga z molitvov. Kda ti moliš, te si takši kak paster, šteri Jezusi fička." "Zato je Jezus tak vesel? Glejte, oča, kak se mi Jezus smegjej!"

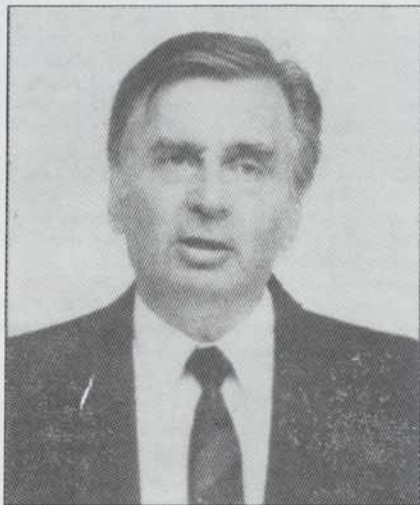
Rejsan je bilo tak. Jezus se je smejao somari pa gjuñci, ka sta ga segrevala, smejao se je pasteri, šteri njemi je igro na žveglo, smejao se je pojbičeki, šteri je prišo v cerkev, smejao se je oči, ka je sini tak lepo vse raztolmačo. Jezus se smeje vsakomi človeki, šteri je dober, šteri s pobožnim srcom poklekne pred njega. To je pa najveksa sreča.

Bog daj, ka bi se Bože Dete v jaslicaj zasmejala tudi vsem nam, vsakšoni človeki. Te de 25. december rejsan sveti der, božična noč de pa rejsan sveta, blažena noč.

Zato pa brat, sestra ob Rabi, ob Muri, ob vsej rekaj toga sveta, poslišajta: "Angelsko petje se čüje v višavi, gloria, slava Bogi se glasi, mir se oznanja ludem po širjavi, mili Zveličar nocoj se rodi." Z angeli spevajmo tudi mi: "Boidi češčeno o Dete preblago, samo lübezzen do nas te rodi."

Lojze Kozar ml.

UMRL JE MINISTRSKI PREDSEDNIK JOZSEF ANTALL



12. decembra je umrl dr. József Antall, ministrski predsednik R Madžarske, ki je vodil madžarsko vlado od 22. maja 1990. Po prvih svobodnih volitvah je kot predsednik Madžarskega demokratskega foruma, stranke, ki je zmagala na volitvah, formiral vlado skupaj s krščanskimi demokrati ter stranko malih posestnikov.

József Antall se je rodil 8. aprila 1932 v Budimpešti. Gimnazijo je končal v istem mestu pri pijaristih v letih 1942 do 1950. Vpisal se je na Filozofsko fakulteto, kjer je študiral zgodovino in madžarščino. Diplomiral je tudi iz knjižničarstva, muzeologije in arhivarstva, bil je zaposlen v Državnem arhivu, na Pedagoškem inštitutu. Poučeval je na gimnaziji Józsefa Eötvösa. Aktivno se je udeležil revolucije l. 1956. Bil je ustanovitelj Zveze mladih krščanskih demokratov.

Po revoluciji so ga z disciplinsko kaznijo premestili na gimnazijo Toldy. L. 1959 so mu prepovedali poučevanje. Potem se je zaposlil kot knjižničar. Šele od l. 1963 je lahko objavljati svoja znanstvena dela spet pod svojim imenom. bil je organizator medicinskega muzeja, knjižnice ter arhiva Semmelweis, 25 let je delal v tej ustanovi kot znanstveni sodelavec oz. namestnik ravnatelja. Bil je ustanovitelj Madžarskega demokratskega foruma.

"Herojsko se je boril z boleznijo. do zadnjega trenutka je čutil odgovornost do države in vlade. Njegova smrt je velika izguba za vse nas," je povedal po smrti Józsefa Antalla notranji minister Péter Boross.

ČE NI ZELENEGA KONJA, GA JE TREBA NAREDITI

FILM O PORABJU

"Če ni zelenega konja, ga je treba narediti," je povedal režiser Andrej Mla-

sodelovanju in izvedbi scenarija Milivoja Roša, s katerim že nekaj let delata

nekakšno okostje dokumentarca.

Film o Porabju se s problemom jezika ne ukvarja. Želje je le ujeti del življenja v tem prostoru in to ravno v času, ko želimo biti ljudje čisto nekaj drugega, kot smo v resnici, ob pustu. Tako je postal film splet gledališke fikcije, elementarnega veseljačenja, otožnega prepevanja, spominov na preteklost, portretov družin in posameznikov in zgodbe o zelenem konju. Madžari namreč pravijo, da ni pametnega Slovenca, kot tudi ni zelenega konja."

V tem filmu je zeleni, "naredil" so ga. Kaj pa naj bi pomenil posamezniku zeleni konj, se mora odločiti vsak sam. Film je vsekakor spomin in opomin.

-MS-



Ustvarjalci filma. Andrej Mlakar (režiser), Feri Lainšček, Milivoj Roš (scenarista) in Janez Kališnik (snemalec)

kar na enem izmed pogovorov o dokumentarcu, ki ga je posnela ekipa Pegaz filma in TV Slovenije letos februarja.

Predstavitve filma je bila 10. decembra v Monostru, 11. decembra v Murski Soboti.

Film predstavlja porabsko stvarnost, kot jo je doživljal režiser s pomočjo scenaristov Milivoja Roša in Ferija Lainščka. Režiser o filmu govori tako:

"Zamisel o snemanju dokumentarnega filma o Porabju, tem slepem črevesu Madžarske, je nastala zadnjo zimo, ko sta se Andrej Mlakar in Feri Lainšček dogovarjala in snovala film Halgato. Lainšček je nato povabil k

z mladimi lutkarji na Gornjem Seniku v Porabju in sta resnična prijatelja Porabcev in Porabja. Prav njun zadnji lutkovni projekt Bratje, skratje, tatje je



Del gledalcev na predstavitvi v Monostru

VSEM SLOVENCEM NA MADŽARSKEM ŽELIMO VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO

Priporočamo se tudi v letu '94 z našimi bančnimi produkti:

- menjave deviz
- raznimi oblikami deviznega varčevanje
- posle mednarodnega plačilnega prometa

Obiščite nas v Murski Soboti na Lendavski 11 (pred zavarovalnico Triglav)
CREDITANSTALT - NOVA BANKA d.d.
Enota Murska Sobotla

CREDITANSTALT
- NOVA BANKA, d.d.



PRIHOD "PRIHODA" (3.)



zemi trave,
na drevji listje, na nebi
zvezde,
pa bi se njemi grehi
odpustili. Amen."

(Gorenji Sinik)



Tretji keden v Adventi je KVATERIN KEDEN. V enom leti so štirje kvaterni kedni. Prvi po papanici (pepelnica), drugi po risauski nedeli (binkoštni nedelji), tretji po 14. septembri, štrti pa je po Liciji. V kvaternom kedni so in da trikrat post držali: v sredo, petek pa soboto. Ništero starejšo lüstvo pa se je vsikši keden trikrat postilo. Cejli post so držali. Neja ka mesau so nej geli, nika mastnoga so nej kujali.

Mali Jezoš v "Molitvi od mok Jezušovi" tak veli:

"Da bi se eden takši krščenik najšo, ka bi eto molitev võzmoło vsaki svetek, če pa nej vsaki svetek, te pa VSAKI KVATERIN PETEK, tisti človek ali ženska, če bi telko grejov emo, kak v morji pejska, na

Po štrtoj adventskoj nedeli pride Sveta nauč (24. december), gda se je Jezoš naraudo, pa den Svete držine (26. december). Kak se je Jezoš naraudo, o tome smo že dostakrat čüli. Zdaj bi vam radi nutpokazali, kak lepau je Aleksander TERPLAN leta 1848 dojobrno tisti tau evangelioma Svetoga Lükača, štero je "od Krisztusovoga rodjenjá".

"1. Prigaudilo sze je pa vu dněvi oni, zísła je zapoved od Augustus Czaszara, da bi sze szpízszao vesz Szvejť.

3. I sli szo vszi, da bi sze zapiszali, vszákı vu lasztivno meszto.

4. Gori je pa sao i Jozsef od Galilee z meszta Názaretha Judeo, vu meszto Dávidovo, stero sze zové Bethlehem, (ár je i on bio z hizse i zslájhte Dávidove).

5. Ka bi sze zapiszao z Máriov szebi zarocsenov zsenov, stera je noszćcsa bila.

6. Prigaudilo sze je pa, gda bi oneva tam bilá, szpunili szo sze dvěni, v steri bi ona rodila.

7. I porodila je Sziná szvojega prvorodjenoga, i povıla ga je v plenicez i polozsila ga je v jazszi záto, ka szo nej meli meszta vu ostariji." (Lk 2,1-7)

-mkm-

PISMO IZ SOBOTE

NAŠ KRISPAN

Tak, kak san napovedo v prejšnjon pismi, se te zgoudilo. Po Miklošovon senji so nan glavej tri dni nazaj ojdle. Zdaj je že vse vrejdi in čakamo nova prazniivanja, stera so pred nami. Pred ten pa de trbelo oprejtı tošline, globoke notri sejgnoti in kujpiti pijačo pa gesti za tej dnejeve. Ške pred ten pa negi jalič vsekati, ka de vse tak, kak mora biti. Samo, ka nede tak, kak je pri nas bilou prejšnje leto.

Bautaši so ovo leto jako rano pred svoje baute vó postavili jaliče, tak ka je lüdstvo že včasi začalo domou nositi. Moja tašča Regina, trno čedna ženska, si je to nej mogla kaj, ka ne bi ednoga domou privlejkla. Bio je velki in fejst na gousto z iglami zaraščeni. Drejva, kak se šika.

Ka nan ne bi bio napouti, bio je ške čas, ka ga vó napravimo, ga je moja tašča Regina, trno čedna ženska, pospravila notri v klejt, ta ge mamu pejč s šterov ogrevljemo našo kučo. Tan je čako, ka prijde tisti lejpi večer, gda se vküper zberemo, ka mo redili krispan. Ne ven, če je bijla sreča ali kaj drugo, nešče od nas je neka isko po kurilnici in je mogo drejvo malo preklasti. Gda je tou napravo, so se igle tak z njega sijpale, kak snejv in najiúšoj zimi. Te je pa nevoula gratala. Kak mo zdaj takšen oskübleni krispan meli, vej je pa tak vóvido, kak pujcekova rejbra po gostiivanji. Moja tašča Regina, trno čedna ženska, je nej bijla nika krijva. Tou ne bi priznala, pa kajkoli bi nijj delo. Krijvi so bili bautaši, ka odavlejo staro robo. Dapa bautaše nej pomagalo kriviti, trbelo je rejšiti, ka se ške dalo rejšiti. Leto san v varaš pa isko vsekouli, ge bi ške kaj najšo. Nigi nej bilou nika čednoga, zatou ka je lüdstvo že vse, ka kaj velalo, doj kujpilo. Neka pa san li mogo kujpiti in san nekšo srmaštvo te tak domou prneso. Trno čednoj ženski se je nej vido in je te una šla v varaš. Ka je tan delala, ne ven, čez dveje vóri je privlejkla domou nekšo plastično čüdo, za štero se nej znalo ali je jalič ali pa gaber.

Te smo pomali začali tisto plastiko vónapravlati. Vse tak, kak se nika ne bi zgodilo. Cukri, keksi, svejče, krugle in vse tisto, ka se gor dejvle. Kouli ousme smo se te vsi doubili kouli krispana, gor vužgali svejče, prinesli darila in si vouščili. Deca so pili sok, mi starejši smo si natoči i vijno in se prav fajñ zgučavali. Svejče so gorele, lipcu svejtile v kmici. Ali ogen je vrouči, plastika pa vročino slabo prenaša in naidnouk se je začala vugibatı trepetati, na krajı pa je krispan tak vóvido, kak friška žujca. Moja tašča Regina, trno čedna ženska, je nej bijla nika krijva. Samo je pozabila prešteti na cedoli v skatüli, ka je tou drejvo samo za električne posvejteke, nikak pa nej za svejče.

MIKI

ŽUPANIJSKO TEKMOVANJE OSNOVNOŠOLCEV V DEKLAMIRANJU

4. decembra je županijska knjižnica Daniel Berzsenyi v Sombotelu priredila za učence slovenske in hrvaške narodnosti tekmovanje v deklamiranju, kjer se je nad 30 tekmovalcev pömerilo v znanju iz lepe izgovorjave in interpretacije slovenskega oz. hrvaškega jezika. Tekmovanja so se udeležili učenci nižjih in višjih razredov, slovenskih učencev je bilo skupno 15.

Dr. Marija Aradi, predsednica tričlanske žirije, je ob letošnjem tekmovanju izrazila veselje nad tem, da se je tolikšno število učencev udeležilo tekmovanja v materinščini. Poudarila je, da je od njih odvisno, ali bo obstajalo čez nekaj let slovensko oziroma hrvaš-

ko govoreče prebivalstvo v narodnostnih vaseh.

Žirija, ki je bila sestavljena iz predstavnika slovenske in hrvaške narodnosti, je imela težko delo, končno pa se je odločila za naslednje najboljše:

Na nižji stopnji so tekmovalce le učenke z Gornjega Senika. V tej skupini je prvo nagrado prejela Melinda Csapó (2. razred), drugo Viktorija Hanzsek (3. razred), tretjo pa Edina Ropos (4. razred).

V tekmovalni skupini višjih razredov je prvo nagrado dobila Livia Nemes (6. razred) Monošter, drugo Edina Dancsecz (8. razred) Števanovci, tretjo Tamas Fartek (5. razred) Gornji Senik.

Posebno nagrado pa je prejela Erika Mukics (7. razred) Monošter. Polega tega pa so vsakemu tekmovalcu podelili še priznanje, knjigo in čokolado.

I. Dončec

Seznam tekmovalcev z Gornjega Senika:

Melinda Čapó (2. razred), Viktoria Hanzsek (3. razred), Edina Ropos (4. razred), Tomaž Fartek (5. razred), Renata Cizmaš (7. razred), Tomaž Kozar (7. razred), iz Monoštra: Gabriella Makkar (6. razred), Livia Nemes (6. razred), Erika Mukič (7. razred), iz Števanovca: Anita Kovač (7. razred), Renata Zankoč (7. razred), Edina Dončec (8. razred), Annamaria Šerfec (8. razred), Tímea Talaber (8. razred) in Liliana Karba (8. razred).

Spremljajte televizijsko oddajo

SLOVENSKI UTRINKI
vsako drugo soboto ob 9.40 na 2.
programu madžarske televizije
Naslednja oddaja bo
1. januarja 1994

ČAS PRIČAKOVANJA

Bela zasnežena pokrajina. Človek ima občutek, da je pravkar stopil v pravljico. Samo skratki in gozdne vile manjkajo. No, ko se moraš voziti z avtomobilom po spolzki cesti, ki je vse prej kot očiščena, pozabiš, da na tem svetu obstajajo pravljice...

Porabska vsakdanjost ob koncu še enega leta... Monošter diha s predprazničnimi nakupovalci od vsepovsod, trgovci si zadovoljno manejo roke. V vseh večjih trgovinah je skoraj vsak teden kakšna nova prodajalka, ki te ogovori slovensko! Lep občutek, ni kaj. Prodajajo vse, kar se da prodati; veliko kupcev je iz Slovenije in trgovci to cenijo, škoda, da le trgovci. Drugje pravzaprav redko naletiš na kaj, kar bi dišalo po slovenstvu. No, tu in tam me sredi Monoštra pozdravi kak mimoidoči po slovensko; najbrž mu učim sina ali hčerko... S tem poučevanjem pa je križ. Moji nadebudni učenci so namreč najbolj veseli, ko je predlica ali zaradi snega neprevozna cesta... Baj

sem prestroga. In hočem nemogoče, na primer pouk slovenskega jezika v slovenščini! To je zanje menda nekaj novega...

Sicer pa smo se v teh štirih mesecih kar nekaj stvari naučili, na primer: Vstani! Sedi! Pridi k tabli! Preberi domačo nalogo! Pozabil sem zvezek! Nisem se učil! Nimam knjige! Mir, prosim! Nehaj klepetati! Pojdi iz razreda! Kar široka paleta ukazov, opravičil, zapovedi, prošnji in še česa, kar razume ves razred. Temu rečem celo neverjeten napredek. Včasih vzamemo Ciciban in rešujemo križanke. Tudi to jim kar gre, čeprav skrivaj pogledujejo na moj papir in vztrajno prepisujejo od mene. Sicer izdelek na koncu proglasijo za svoj, a jim ne zamerim. Na tak križankarski dan vsaj ne jamrajo, kako huda reč je slovenščina in še hujša "tršica" iz Slovenije.

No, s to Slovenijo pa je v monoštrski šoli tudi križ. Namreč nekajkrat sem ugotovila, da učencem te relacije Slovenija - Jugoslavija niso jasne, pa nisem vedela, zakaj. Sicer tudi

večini učiteljev niso, kajti pred nekaj meseci mi je eden izmed njih rekel ob obisku delegacije iz lendavske šole: Vaši Jugoslavlani so tu. Debelo sem ga pogledala in rekla, da bi bil že čas, da bi tudi v Monoštru, torej petnajst kilometrov od meje sosednje države, vedeli, da to skoraj tri leta ni več Jugoslavija, ampak Slovenija, samostojna, neodvisna, mlada država Slovenija! Če mi nekdo reče, da sem iz Jugoslavije, se počutim užaljena, pravzaprav nam to deluje poniževalno, kajti imam občutek, da moja domovina tako malo ceni, da se mu ne zdi vredno upoštevati njene samostojnosti in neodvisnosti. Najhuje pa se mi zdi, če teh pojmov ne ločijo učitelji zemljepisa. To bi imenovala poklicna togost in zaknelost.

V sedmem razredu poučujejo pri zemljepisu evropske države. Ker me je zanimalo, kako to počnejo, sem vprašala učence mojega razreda. Pokazali so mi delovni zvezek za zemljepis. Pravkar se učimo o Jugoslaviji, so

rekli. Kaj? Nisem mogla verjeti svojim ušesom. Da, o Jugoslaviji: da je balkanska država, da ima šest republik, glavna mesta teh republik, relief, reke, gorstva, bosansko industrijo, jadranski turizem... Moj bog, saj ne more biti res! Pa je. Nič o tem, da je Jugoslavija pred skoraj tremi leti umrla, nič o tem, da Porabje meji na samostojno Republiko Slovenijo, nič o tem, da so republike, bosanska industrija in jadranski turizem snov pouka zgodovine in ne zemljepisa! Bila sem šokirana. Razumem: učbeniki se ne morejo vsako leto spreminjati in slediti vsem političnim spremembam v svetu. Ampak učitelji geografije! Ne rečem, da morajo točno vedeti, koliko novih držav je nastalo v Afriki, toda politične spremembe v neposredni sosesčini bi pa morali upoštevati. In če se gremo t.i. narodnostne šole, če imamo v Porabju slovensko manjšino, bi otrokom porabskih Slovencev lahko pri zemljepisu spregovorili o samostojni Republikli Sloveniji!

Pa tudi madžarskim učencem ne bi škodovalo, če bi bili pravilno poučeni!

Šele po tem neljubem spoznanju sem marsikaj doumela. Toliko vsega bo v Porabju še potrebno narediti, toliko stvari razjasniti in pojasniti. Toliko poguma, moči in volje bo potrebno, tako zelo veliko ljubezni in srčnosti... Vsak majhen korak tu je velik, vsaka najmanjša sprememba je velika. In ta čas pričakovanja me navdaja z novim upanjem. Ob novem letu se nam zdi, da nekako vse začenjamo znova, na novo. Pa ni vedno tako: nadaljevati staro, a v pravi smeri nadaljevati, to naj bi bilo novo!

Dragi porabski Slovenci, srčno upam, da vam bo ta čas pričakovanja in svetlosti dal moč in srčnost ljubiti svoj jezik in kulturo, čutiti pripadnost svojemu narodu, ponosno ohranjati svoje slovenstvo.

Blagoslovljene praznike vam želim!

VALERIJA PERGER

PREDLOG ZAKONA O NARODNIH SKUPNOSTIH

Na zadnji seji Državnega zbora je predlog zakona o narodnih skupnostih v Sloveniji brez težav prejel prvo preizkušnjo. Urad za narodnosti, ki je pripravil vladni predlog, je izhajal iz ocene, da posebnega globalnega zakona o zaščiti manjšin v Sloveniji ne potrebujemo, saj le-to zagotavlja ustava, večino konkretnih pravic za obe narodni skupnosti pa podrobneje ureja okrog 30 zakonov in predpisov. Pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti te skupnosti kot najvišje predstavništvo ustanovijo na območjih, kjer avtohtono živijo, za varovanje svojih posebnih pravic (materni jezik, kultura, narodnostni mediji, šolstvo, enakopravnost jezika, dvojezično poslovanje v državni upravi in pravosodju, stiki z

matičnim narodom), za uredničenje svojih potreb in interesov ter za sodelovanje pri javnih zadevah. Te skupnosti bodo dobile še posebno vlogo zaradi sprememb lokalne samouprave in novih lokalnih skupnosti na narodnostno mešanih območjih.

Najvišji organi teh skupnosti bodo narodnostni sveti, ki bodo izvoljeni na neposrednih tajnih volitvah istočasno s predstavniki v nove lokalne skupnosti. Predvsem bo njihova dolžnost varovanje posebnih pravic narodnih skupnosti, spodbujanje in ohranjanje narodnostne identitete, razvijanje stikov z matičnima narodoma in njunima državama ter opravljanje nekaterih drugih nalog.

Te skupnosti bodo lahko dajale svoja mnenja in stališča organom lokalnih

skupnosti in državnim organom o vseh zadevah, ki zadevajo posebne pravice narodnosti.

Državni zbor je po razpravi, v kateri sta zakon podprla tudi poslanci obeh narodnosti, Maria Pozsoncz in Roberto Batteli, naložil vladi kot predlagatelju zakona, da ga dopolni do naslednje obravnave v januarju tako, da bodo posebne pravice narodnosti konkretnije in podrobneje opredeljene, ter dorečeno financiranje samoupravnih narodnih skupnosti.

Poslanci pa so ob razpravi o tem zakonu sprejeli še poseben sklep, da je do konca leta 1994 potrebno pripraviti tudi poseben zakon o posebnih pravicah romske skupnosti.

Geza Bačić

Radenska

NARAVA DAJE NAJBOLJŠE



SPLOJ SRMAČKI, PA ZATOK VESELI BOŽIČNI SVETKI GNAUKSVEJTA...

Tau, ka na sveto nauč Jezuš krispan prnesé, je že stara šega. Če si mislimo na tau, ka so gnauksvejta velke razlike bile med decov, dostim in dostim je sploj srmački bio božič, nistarnim pa sploj bogati, nika nauvoga ne povejmo. Bojne, nemerni cajti so za tau krivi bili. Kak smo zadobili bole merne, moderne cajte, Baugi hvala, leko povejmo največ mlajšov že dugo bogate svetke zadobi. Mislim, ka si ne želejmo nazaj takše srmačke svetke, kak so meli Terezija Perschy z Dolenjoga Senika gnauksvejta. Tau je tū istina, ka gnesden smo itak nej zadovolni. Na drugom tali pa gnesden se že pá znauvič začnejo razlike delati. Če pa pršeta, ka so mi Terezija prpovedali, tak mislim nete meli zrok nezadovolni biti. Srmački človek tū leko ma blajzene svetke.

Režó Perschy pa nje-gva žena Terezija živeta na Dolenjom Seniki pri sinej v ednoj lepój iži. 80 lejt je za njima. Terezija mi pa etak prpovedajo.

"Gnauksvejta je vse ovak bilau, kak gnes. Ka je ranč tak bilau, tau je tau, ka smo mi deca sploj čakali božič. Pred božičom je 4 kedne adventni čas. Ojdlji smo k zordjanicam, tau je nej moglo vóostati. Tisti den, gda je paunaučnica bila, smo se mogli postiti. Takšoga reda so mati kloce (posušani sad) kūjali pa zaunke (raje repove pogače) pekli. Na sveto nauč je pa prišo Jezuš pa nam je prneso krispan. Oča so mi štirinajstoga leta v bojno šli, tam so ostali 6 lejt. Mati so sami bili z nami pa z mojov babov. Tisti 6 lejt je sploj žalostno bilau. Jezuš je prneso krispan, dapa tam je drugo nej bilau gor, samo bejla repa, stero smo na takšo formo vórezali kak figice. Repo pa kakši papir smo gordjli na drevo, etak smo svetili. Istina, mi mlajši smo se tome tū veselili. Moja stara mati so komencio meli. Tau

je tau znamenūvalo, kakoli smo prpauvali, nistarni tau smo mogli njim vódati. Tistoga reda je dosta starejši lūdi tau melo. Stara mama so pa svojo komencio čeram ta znosili, etak so pa večkrat nika nej meli za gesti. Mi mlajši smo njim furt kaj kradnili vó s klejti. Kakoli so tau vse moje mati mogli naprej sprajti, so nigdar nej čemerni bili za toga volo. Po srmačkom nam



je moglo vse dobro biti. Blajzeni smo bili, v meri smo v držini živeli."

Ka pa v šaula, ojdlji ste v šaulo? Tam so kaj tū svetili božič? Dobili ste kakšen dar?

"V šaulo smo ojdlji, pa večkrat nej. Gda sam ge šolar bila, se je gorenjoseniška šaula vkūp

obarnaula. Te smo ednoga reda tū pa tam ojdlji v šaulo. Božične svetke je v šaula te nišče nej držo, zvūn gospaud so se spominjali na katekizmusi na svetke. Dar? Sto bi mi pa dau? Pa itak, 6 klasov sem vósprajla. Nas so trnok šanalivali školnicke, ka smo dobre glavé bili, samo dale v šaulo ojdti je nej mogoča bilau. Za srmastva volo. Ka smo telko ojdlji kelko smo, samo svojoj materi leko zavalim, oni so se potrūdili, ka smo telko gvantanje pa črevlov furt meli, ka smo zatok leko šli v šaulo."

Gda ste pa že vó s šaula prišli, kak vam je te šlau? Kakši so bili vaši božični svetki?

"Sploj mlada sam že ūšla slūžit. Najoprvin doma k sausadi, te sam po tistim prišla v Austri-

jo. Tau morem povedati, ka sam po tistim slūžila na Dolenjom Seniki, v Varaša pri notaroši, pri sodačkon predjom, pri doktoru. Samo tam sam zvedla, ka je bogati božič, kakšo je okinčano božično drejvo, ka je dar. Pri gospodi sam dosta vse

NAŠE PESMI (64)

MICKA RANO STANE

Micka rano stane,
k ranoj meši gre,
na zeleni travnikaj
je najšlja robček bel.

Mati so jo pitali,
što ti ga je dau.
Tau vam znam povedati,
moj lubi mi ga je dau.



Mati so jo pitali,
što ti ga dau.
Tau vam znam povedati,
moj lubi mi je ga dau.

Tau je nej veselje,
fantiček premlad,
skuze ga oblejvajo,
daj morem bit soldak.

Tau je nej veselo,
fantiček premlad,
skuze ga oblejvajo,
morem bit soldak.

Micka rano stane,
k ranoj meši gre,
na zeleni travnikaj,
je najšlja prstenk zlat.

Micka rano stane,
k ranoj meši gre,
na zeleni travnikaj
je najšlja rozmarin.

Mat' so jo pitali,
što ti ga dau.
Tau vam znam povedati,
moj lubi mi ga je dau.

Tau je nej veselje,
fantiček premlad,
skuze ga oblejvajo,
da(j) morem bit' soldak.

(Gorenji Sinik)
-mkm-

mogla delati, dapa dosta sam se navčila, Baugi hvala. Tau mi je na cejli žitek dobro bilau. Sploj so me poštuvali tū pa radi meli. Ge sam flaj-sna bila, nemé so vzeli tak kak za svojo. Gda so se svetki preblížavali, vse tiste dobre sam leko kauštala pa eške domau nesla tū. Dapa zatok mi nej naléki bilau. Spominam se, ka sam v zimi venej stumbe doj prala, pa so mi kolene vse zmrznilé. Pa itak. Dobro je bilau, ka mi je nika nej falilo, nej sam lačna pa žedna bila."

Gda sta se pa oženila, kak je te bilau? Meli ste hasek od

toga, ka ste vsenak-raje slūžili?

"10 lejt sem poznala svojga moža, samo po tistin sva se oženila. Dosta haska sam mejla s toga. Kak mladoženca sva tū nej bogata bila. Deco sam mejla, pa sam njim tak leko lejpe svetke napravila, ka sam vsefelé prilike znala, kak tau pa tisto leko spečeš, napraviš. Na našom krispani, hvala Baugi, več nigdar nej bila repa. Navčila sam se tak fejs pečti, ka sam takše figice pekla pa farbala, ka v bauta takše nej daubo. Etak sam svojoj držini leko sprajla lejpe svetke."

I. Barber

PORABJE JE NAŠ IN EVROPSKI BISER



in kulturnem področju. Najdalj smo imeli stike z monoštrsko gimnazijo (prof. Titan je poučeval na soboški gimnaziji, op.p.). Šlo je za šport, razna tekmovalna, za kulturne prireditve, zlasti tedaj, ko je začel z delom slovenski krožek. Običajno so v Soboti nastopali dijaki v madžarskem jeziku, v Monoštru pa v slovenskem, medtem ko smo profesorji imeli pogovor s področij naše stroke."

Evgen Titan se je v Monoštru in Porabju že tedaj srečeval z ljudmi, z Madžari in Slovenci. "Monošter ima svoje zaledje, Slovensko ves, denimo. Spominjam se, da sem bil tam večkrat, ne samo pri družinah, pri Dončecovih,

Bedičevih in drugod, ampak so mi ostala v spominu srečanja z ljudmi, bodisi tam, ali onimi, ki so prihajali na folklorna srečanja v Beltince in na druge kulturne in športne prireditve."

"Porabje je," pravi profesor Titan, "dragoceni biser naše in evropske kulture; porabski Slovenci so se v zgodovinskem razvoju najmanj spremenili in lahko v njih vidimo svojo preteklost. Da so sproščeni in veseli, vidimo in slišimo na različnih prireditvah, nenazadnje tudi iz harmonike Lacija Korpiča."

Če preskočiva nekaj desetletij in se ozreva dve, tri leta nazaj, kako gledate in občutite spre-

membe tudi v Porabju? Manj poznate mlajšo generacijo izobražencev, sodelovali pa ste z Ireno Barber, Ireno Pavlič in drugimi.

"Dobro ste imenovali, obe Ireni že dolgo poznam in ju visoko cenim. Zdi se mi, da Porabje šele zdaj doživlja pravo prosvetljenstvo. To ljudsko gibanje je sila pomembno tudi za stike in sodelovanje med Slovenijo in Madžarsko; manjšini, porabski Slovenci in prekmurski Madžari, sta najbolj naravna vez med sosednjima državama. Žal mi je, ker je v tem novem nekoliko manj sodelovala zadnja leta soboška gimnazija, kajti Monošter se je bolj navezoval na Lendavo in

šele v najnovejšem obdobju se nekdanji stiki vnovič obnavljajo. Nič pa ni narobe, če se sodelovanje širi na širši prostor, na ta trikot med Avstrijo, Madžarsko in Slovenijo.

Prepričan sem, da bi morali pripravljati več skupnih prireditev in kulturnih ter športnih srečanj, bodisi med dvema ali kar tremi državami ob tromeji."

In če se za konec zopet vrneva k vašim izrezankam, kaj bi še rekli?

"Najtežje mi je predstavljati samega sebe. Reči pa moram, da sem bil sila raznolik, najbolj zvest pa sem ostal papirju in škarkam. Imam pa tudi kipe v lesu, glini, aluminiju in mavcu; izrezanke sem objavljaval v Vestniku, Večeru in drugih časopisih ter revijah in kot rečeno, bilo bi jih dva do tri tisoč, če bi jih zbral. Dodati pa moram, da nobene nisem prodal, številne sem le podaril in v zameno ali drugače dobil tudi izrezanke iz različnih evropskih držav, seveda tudi iz Madžarske.

Pregledna razstava mojih del bi morala biti že ob zaključku službovanja, 40 let sem bil profesor, v tem letu. Ker nisem uspel zbrati denarja za katalog, sem jo prestavil v leto 1994. Ob katalogu, v katerem bodo življenjepisi, bibliografija in oris umetniške poti, bova s sinom pripravila kulturni program."

Tako naš sogovornik, profesor Evgen Titan, v nekaj "izrezkih" iz bogatega in vsestranskega življenja. In kot rečeno, nikoli se ni ukvarjal zgolj z enim, zanimalo ga je mnogo področij, med njimi tudi znanstveno raziskovalno, skupaj s strokovnjaki iz Budimpešte, in še marsikaj, o čemer morda kdaj drugič. V današnji in naslednjih številkah pa bomo objavili nekaj njegovih izrezank.



prof. Evgen TITAN: Ptički brez gnezda - zdomci /papir/

Letos upokojeni profesor telesne vzgoje Evgen Titan iz Murske Sobote je zanimiva in raznolika osebnost. Že njegov površni poznavalec bo spoznal, da ga ne zanima samo telesna vzgoja, marveč mnoge druge, zlasti s kulturo povezane dejavnosti. Naše uredništvo je profesorja Titana povabilo k sodelovanju na posebnem področju, v prejšnji številki smo objavili eno njegovih izrezank iz papirja, ter na ta način popestrili, upamo, časopis. Sogovornik pravi, da se je v teh letih in desetletjih nabralo nekaj tisoč izrezank, ki jih je predstavil na številnih razstavah, zdaj pa pripravlja neke vrste javni pregled svojega ustvarjalnega dela. Prireditelji bi morala že biti, a mu ni uspelo zbrati denarja za katalog. Kakšna ironija, za koliko različnih projektov je profesorju Titanu uspelo izbrskati denar, seveda ko ni šlo zanj, marveč za druge ustvarjalce ali skupine. Toda to je druga zgodba.

"Z izrezankami sem se začel ukvarjati takoj po letu 1945, ko nisem imel časa, da bi nadaljeval s kiparjenjem. Pri roki sem imel škarje in papir. Ozračje je bilo tedaj tako, da sem se moral opredeljevati, in ker sem se opredeljeval v življenju, sem se tudi v papirju," pravi naš sogovornik, eden onih, ki so v poznih petdesetih letih začeli navezovati stike s Porabjem Spominja se.

"Stiki segajo daleč v leto 1957, seveda na športnem

"MENA DRUGOGA ZAMLAU NEJ TRBEJ!"

Pumalek se dojdejo zamlé pa gauštje, ka so vó bile spisane na licitiranje. Bijo je človek, steri samo svoj tau sto nazaj kupiti, bijo takši, steri je svoj tau

valati. Dapa moram valati, zato ka tau grauzdujuvo župo sam dja tui djo."

"Gda je dumau prišo štiridesetsedmuga, trideset kil je vago, pa tak žouti

minaulo, so nas že gnali. Mlajše smo s postale vópubrali. Tam v kauta je tista lada, kama smo si gvant spatjivali. Vse, ka smo meli, na kravina kaula smo djali pa pelali smo k poštiji na auto, s sterim so nas odpelali."

Pa ka je bilau po tistim s kravi?

"Nej se trbelo bujati, ka tam ostanejo. Bijo tam z vesi edan, steri je dumau gnau v svojo štalo. Tau takši človek bijo, steri skrak stau pri ojdri. Ranč tak bilau tau z ramom tui. Kumar smo prej praga staučili pa so se že nutraspatjivali v naš ram. Štiri lejta smo bili na Alfolda. Gda smo dumau prišli, nej smo mogli nutra v ram. Skur se jim moliti trbelo, aj nazaj leko demo v svoj ram."

Za tau ka sam v lageri bijo pa ka so nas, kak kulatjataud-peali sam proso odškodnino. Mi smo odškodnino v pejnazaj prošili, zato ka nam zamlau nej so vkrajzeli. Od drugoga pavra pa ne vzemamo kraj zamlau. Zdaj na stare dneve, ka bi delali z zamlauv. Gda bi najbolje leko delali, te smo kraj od daumi bili. Ka sam v lageri bijo, za tau so mi 1800 forintov vcujdali k penziji. Na drugo odškodnino pa še čakamo. Dapa dja tak mislim, kakoli doste pejnaz bi nam plačali za odškodnino, nej bi mogli vóplačati tisto trpejnje, ka sam dja pa moja družina trpala.

K. Holec



sto pa drugoga zamlau tui. Dapa bili so takši tui, steri v živlejnji nikdar so nej meli zamlau, gauštjo pa zdaj, gda so za odškodnino davali papire, telko so vtjujputjipivali, kak če bi velki pavri steli biti. Baja samo tau, ka tē zamlé so tisti pavri steli dolakupiti, čidna je zemla bila. Tau se nej štelo licikim, dapa pavri so bili tak pošteni, ka so drugoma pavra zamlau nej dolakupili. Takši človek je s Števanovec Janoš Zavec pa njegva žena.

"Štiridesettretjoga so me zgrabili v bojni Rusi pa so me vóodpelali v Rusičko," pravijo Djušak. "Štiri lejta sam bijo v lageri paulak Bakuna. Planine smo ruišili tam, gde je štrika úšla. Gora smo šli na vreak pa tam smo lojknjo zvtali v njau. Gda smo s tejm zgutauvili, te so v lojknjo granatli ali nika takšo djali, tak so planine rancrušili. Potejm smo pa tau kamenja tavozili. Krepko smo mogli delati, dapa djesti je slabo bilau. Zato sam te cajt večkrat v špitala prišo."

"Trauba pa krpliuve so djeli," pravi žena. "S krpliuve so nam župo tjujali. Tau smo djeli skur vsakši den. Od tauga pa človek ne lada delati. Sprtulejt, gda je grauzdje gnalo, te so pa s tistoga tjujali župo. Če bi tau od drugoga čuijo, gvúšno, ka bi ma nej dau

bijo, kak žouta bubrika. Gda že duma bijo, štja te večkrat na njega prišla vročina. Takšoga reda tak slabi grato, ka ranč tui nej mogo. Bilau tak, ka sam ga na plečaj dumau nesla. Gda je že baukše bijo, pa smo začnili gazdóvjati, te so nas pa taodpelali, kak kulatja," pravijo Nanak.

"Eden zranjak so prleteli avoštje, kak edni črni Ciganji pa so nam prajli, aj se patjivamo," pravijo gazda. "Dvej vóri smo dobili, ka ja se vtjujputjivamo, dapa gda pau vóre

KARTA PA POSVEJT

Pred 40-50 lejtami smo nej znali, ka je elektrika. Sploy pa nej smo mogli meti radio, ali televizijo. Če pa stoj tak misli, ka so se te lidgé nej meli s šken spravlati, tisti nejma pravico. Vleta je vsakši dosta delo, kumaj je čako, aj v postalo pride. Mladinej se je eške tau tui nej štelo, ojdli so po vasnicaj spejvat, se srečat. Vzimi je pa sploy lepau bilau. Goščice smo lúpali, perge smo česali. Na, tau je tui nej cejo zimau trpalo. Etak so pa prišli dugi zimski večeri. Pri nistarni ižaj je sploy živo bilau. Pištak, steri je gnes že stari človek, mi etak prpovejda:

"Mali pojbič sam bio, pa sam nigdar nej sto pri cajti spat tui. Pri nas so vsakši večer karte špilali. Bila je edna kompanija, tak je šlau, ka včasini 8 lúdi, včasini eške na tri partije, 12 lúdi, največkrat pa štirge so se špilali.

Gda smo večer zeli mlejšno kašo, ali pržgano župo, ali pečene krumpline z mlejkom ali da smo kaj masarili, kakše cvirke s pečenimi krunchi, te sam ge že kumaj čako, gda se sausadan stric pa sausadan človek notpostavita. Moj starejši brat, moj dejdek pa oviva dva so se vsakši večer kartali. Depa te je tak tui bilau, ka so ledjenovi prišli. Emo sam edno starejšo sestro, za njauv so ojdli. Oni so se tui začnili kartati. Tak, ka nistarni pri velkom stauli, nistarni pri menkšom, nistarni pa na ladi so kovali karta.

Duraka so špilali. Tistoga reda smo dosta več form nej znali. Dapa k duraki, če se štirje špilajo, tui moreš dobro pamet meti. Nistarni so strašno dobro znali, pa so eden za drugim druge postavili za durake. Ge, kak mali pojbič sam je z očami pa z lampami gledó. Včasini, gda njim je stoj falijo, namé so tui pistili špilati. Navola je samo tau bila, ka sam furt ge grato durak. Te sam eške nej vedo, ka so oni vedli. Večkrat so me dejdek vópomogli, nej so dali, aj bi me zbilí, zatok ka sam takšoga reda strašno čemerasti grato.

Kak se že pravo, elektrike je eške nej bilau. Meli smo posvejt na petrol. Mati so se dosta čemerili, ka smo včasini prej paunauči ružili s kartami, posvejt je pa grato prazen, ona je pa v sausadnjoi iži nej mogla spati. Takšoga reda, gda se je korila, smo posvejt dovjzeli na menkše, pa smo ga s stene - tam je bio gorobešani - dojdjali na sto. Včasini smo tak ružili s kartami pa majutali po stauli, ka je posvejt vogasno. Dugo je etak kmica bila, zatok, ka so ga včasini nej mogli nazaj vožgati, glažojna je vrauča bila. Te sam eške ge nej znau, zakoj tak dugo nevožgájo nazaj posvejt. Kak sam se že več lej kartó, sam gorprišo, kakšo folišijo delajo velki.

Šteriva sta prauto sejdlá eden drugoma, tistiva sta vkup špilala. Z očami so si tak zgučali, ka je tau nej za povedati. Pod stolom so pa včasini tak karta menili, ka je eške vrag nej vpamet zeo.

Če je posvejt vogasno, te je pa cejlak dobro bilau. Včasini so si pau kart - ka so meli v rokaj - menili, pa ajn cvaj, te druge za durake djali. Kakšo veselje smo meli v tejm? Nej za pejnaze volo. Tistoga reda smo nej meli pejnaze za karte. Za dobro volau, za dobro družstvo.

Samo aj bi več petrola bilau..."

I. Barber



**OBIŠČITE KOMPASOVE
BREZCARINSKE PRODAJALNE
(DUTY FREE SHOPE)
NA MEJNIIH PREHODIIH V
DOLGI VASI, KUZMI,
GEDEROVCIH, RADGONI**

* * *
**BOGATA PONUDBA
UGODNE CENE
ODPRTO VSAK DAN OD 8. DO 20. URE**

**VESELE PRAZNIKE
IN SREČNO NOVO LETO
BRALCEM PORABJA IN
SLOVENCEM NA MADŽARSKEM**

OD SLOVENIJE..

1000 IN 5000 TOLARJEV

Svet banke Slovenije je sprejel sklep o spremembi bankovca za 1000 in vrednostnega bona za 5000 tolarjev. Bankovca bosta v obtoku od 13. decembra. Dosedanji bankovec za 1000 tolarjev bo ostal še naprej plačilno sredstvo, bon za 5000 tolarjev pa do 31. januarja. Do 30. aprila jih bodo menjavale enote SDK in Banka Slovenije, po tem roku pa le še Banka Slovenije.

OTROŠKI PARLAMENT

V državnem zboru Republike Slovenije je zasedal otroški parlament. Tema, o kateri so govorili, je imela naslov Proti nasilju. Razpravljali so o vzrokih nasilja, zaščiti otrok pred oblikami fizičnega in psihičnega nasilja, o nasilju v šoli in o nasilju učiteljev do otrok, ter o vlogi šole, policije in centrov za socialno delo pri preprečevanju ter odkrivanju nasilja.

DENACIONALIZACIJA

Slovensko Ministrstvo za pravosodje spremlja uresničevanje zakona o denacionalizaciji. Iz njihovega zadnjega poročila je razvidno, da so doslej vložili 16.021 zahtevkov za denacionalizacijo in izdali 2771 odločb. Ugodili so 2000 zahtevkom, 617 zavrgli, ostale pa zavrnili.

SODELOVANJE S ČEŠKO IN MADŽARSKO

V prostorih Gospodarske zbornice Slovenije v Ljubljani so podpisali sporazum o sodelovanju med Gospodarskima zbornicama Češke in Slovenije. Poudarili so tudi, da se ob podpisu česko-slovenskega sporazuma o svobodni trgovini med državama odpira plodno gospodarsko sodelovanje. Na pogajanjih o vzpostavitvi območja proste trgovine med Slovenijo in Madžarsko se je končala še sklepna faza pogovorov o izmenjavi koncesij v kmetijstvu. Uskladili so tudi vse prvine bodočnega sporazuma, ki naj bi začel veljati 1. marca.

NAŠE VASNICE



Največja ves nad sedmi slovenskimi vesnicami blizu Monoštra je Gorenji Sinik. Sprva sta Dolenji pa Gorenji Sinik vkupar bila, ena ves (1378). Za devet lejt že ejkstra leko stemo v stari papiraj dijačko ime te vesnice: ZelnuK superior. Tisti brejg, šteroma gnes pravimo Melekino vreje (vrh), je bila ejkstra ves: Ivanova ves. Tu so in da gorice meli, ranč tak, kak v Vancarnom krošli. Tam je biu doma vancar (vincellčr), šteri je s piikšo pa sablo skrb emo gorice, graudzje. Na tau nas spomina pesem, štero so na

podauknaj spejvali tistoma, šteri je ranč svoj den držo:

Gnes je den pozdravlani od gospod Lazar Jožefa. Dosta dobro njem žalejm, srebro, zlato več, kak plejv.

Hižni vert, hižni gospodar, ki je poglavar vinske gore, vinske dole, pükšo, sablo gorpotegne: "Mer krščanski! Valen bojdi Jezoš Kristoš! Valen bojdi Jezoš Kristoš!"

Pesem so nam spejvali pokojni stric Fincin Feri. Pripovejst pa pravi, ka Sinički potok prej tō nikši Fincin vōzorau, gda je prejk po müzgi pelo s svojimi gunci. V začetki je po dolinaj müzge bilau, po bregaj pa lejs. Lidgé so mogli müzge vōsišiti, lejs pa dojzosejkati. Z lesá so si iže cimprali, na celinaj pa so njive zorali.

Tistoga ipa so že tō mogli porce plačivati. S te paperov pa vejmo gnes,



Prvo prečiščavanje je vanej bilau

GORENJI

štere so najstarejše držine na Gorenjem Siniki: Serfec, Grebenar, Hansek, Kozar, Gubics, Gecsek, Bajzek, Sulics, Törk, Mu-

kisnau v noči je na pamet zeu, ka nakak nut na okno stargava. Zaman ga pito, ka ške, nikanej pravo, samo nastrgavo. Škonik pa



Staro cerkev podirajo

kics, Hampo, Dravec (1697).

Cerkev so meli v vesi že 1540. leta, gda so go kalavinge (evangeličani) prejk meli. Katoličange so go nazaj dobili za 150 lejt. Patron cerkve je Ivan Kristiteu. Šaulo so v vesi meli že kalavinge (1627). Gdaje cerkev prejkzōu katoličanski duhovnik (1690), je šaula tō postala katoličanska. Šaula je tistoga cajta stala na funtuši plebanuša, ižo je pa ves gorpоставila. Škonik je par plebanuši sližo.

Plebanuš Jožef Košič so dober gospaud bili svojma škoniki, ka so ga eške na birovijsi branili. Škonik János Skvorcz se je gnauk taužo gospaudi Košiči, kaj se je njemi zgaudio. Nauk

tavo tišo pa ma enga dojzakelo. No, dugo nej mogo na meri spatī, ka zrankma rano so trgč prišli, pa so ga steli nagoga na Dolenji Sinik pred gospauda pelati, pa v vauzo zaprejši. Žena pa dejte sta je na mili prosila, aj ga pistijo. Telko so samo pistili, ka se je gornaravno. Nauk sledik, pa je fiškališ prišo, pa je kravo sto tagnati. Žena sama doma bila, pa na mili prosila. Skuzč so fiškališa srce nej genile, "ovak" je mogla žena dojzosluziti, ka je kravo nej tādopelo. Gda so tau vse gospaud Košič čili, so trnok čemerni gratali. V Somboteli na birovijsi so gorzglasili dolenjescarskoga gospauda. Uni so gvini.

SINIK

Kauli cerkve je bil na Gorenjom Siniki cintor. Cerkev so obnavili leta 1700 in 1938-oga leta.

Največ ljudi je živelo na Gorenjom Siniki leta 1930: 1497 ljudi. Gnes pa samo

Trdkovo, Markovce, Matjašovce tó. Prvi vogrski mladoženec je nupsipan v gorenjesinčarsko matično knjigo (anyakönyv) leta 1916. Prišo pa je z vesi Nagymizdó. Nad prvo pa

nutpsipali izno numaro starišov. S toga leko zvejmo, če je dekla mogla za snejo titi ali pa pojep za zeta. Tistoga ipa so se mlade držine pri starišaj

kamne na cintori, vidimo, ka zveksoga (63 %) mauža pa žena vkiuper počivata. Do leta 1960 so eške slovenski dali gorspisati, ka "nepozablčna tivárisica,



Patron siničke cerkve je Ivan Krstiteu

kauli 700. Mladi so odišli inan kriü slüžit. Dekle so se oženile s sodakami pa s pojebami, štere so spoznale

drügo bojno so mladi ojdli delat v županijo Somogy, Baranya, Fejér, od 1950. lejta pa Veszprém, Komá-



na repi, kukarci, žetvi. Naši starci so se eške doma ženili, ka prej "vsikši poš-tani pojep, vsikša poš-tana dekla doma v vesi nadje svoj par". Prva liki so grajncó dojzaprli (1924), so se mladi ženili v Čópence,

rom, Győr-Sopron. Dekle so si tam tó najšle par, pa so tam ostale. Po drugoj bojni so v vesi kasarno zozidali. S sodaki so se dekle ženile od 1946. mau.

Od leta 1896 do 1906 so v rojstne matične knige



Küjarce v šaulskoj künji

zdržavale. Zveksoga pri starišaj moža. Leta 1980 je več samo fartau mladi držin živelo pri starišaj. Zveksoga pri starišaj ženč. Na Gorenjom Siniki so 1987. leta poznali 264 izni imen. Z iznoga imena leko zvejmo, če mlada držina živi pri starišaj možá ali ženč ali pa se ejkstra, v svojom rami zdržavajo. Pri mauževi starišaj je živelo 47 %, pri ženini starišaj 21 % mladi parov. Svojo izo je melo 32 % mladi držin.

Inda so lidgč venak bole vse porazmili, ka so se nej razpitali. (Oprvin so se na Gorenjom Siniki razpitali



lüblčni tiváris, lüblčna zsená".



...je pokopana slovenska rejč tó?

leta 1937.) Pri zdavanji si sneja pa mladoženec oblübita, ka te se poštiivala "kak dügo bom živo ja i ona". Če pogledamo

S temi rečami je pokopana slovenska rejč tó?

Marija Kozar

... DO MADŽARSKE

KNJIŽNI DAR PORABSKIM DRUŽINAM

Na predzadnji seji predsedstva Zveze Slovencev so člani predsedstva sklenili, da bo dobila od zveze vsaka slovenska družina v Porabju knjižni dar. To je prva taka akcija zveze. Tovrstno obdarovanje ob božiču ima pri nekaterih zamejskih organizacijah lepo tradicijo (slov. organizacije na Koroškem). Predsedstvo Zveze upa, da bo s - četudi skromnim - knjižnim darom razveselilo porabske družine. V majhnem paketu boste našli Slovenski koledar '94, skromno zbirko novel Irene Barber ter Madžarsko-slovenski frazeološki slovar Franceka Mukiča. Darilo bodo dobile družine še pred božičnimi prazniki.

NOVOLETNI PAKET ZA PORABSKE UČENCE

Pred novim letom bo prispel paket daril tudi k porabskim otrokom. Po zaslugi Rdečega križa Slovenije bodo našli v paketu nekaj šolskih potrebščin in sladkarij. Zveza Slovencev ima plodne stike z Rdečim križem Slovenije. Tudi s pomočjo omenjene organizacije je organizirala gornjeseniška šola lani izlet v Slovenijo.

KDAJ BO IŽŠLA PRVA ŠTEVILKA NAŠEGA ČASOPISA V NOVEM LETU?

Naše zveste bralce obveščamo, da bo izšla prva številka PORABJA v I. 1994 v četrtek, 13. januarja. V imenu našega uredništva vam želimo BLAGO-SLOVLJENE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO!

DRŽINA (DRŽI NA!)

Katalanski pregovor pravi, ka prej prauti držini nega vrstva. Ne vejm, ka tau djenau znamanije. Vendra tau, ka kakoli dosta skrbí, nevol geste z držino, v držini, baukse forme za vkúpno življenje na tom svejti nega. Brezi familije svejt tó ne more gorstati. Pomeni pa vendrak tau tó, ka v kakšo koli držino se človek narodi, tau more tak gorprijati, kak ma je dano. Gvitišno, ka bi se vsi na tom piklavom svejti radi narodili v srečni, bogati, brezskrbni držini, depa ka vejm, če nas je milijone pa milijone, šterim se je tau nej posrečilo.

Gda sam kak 14 lejt star pojbiček skončo šaulo, sam ušo na Vogrsko na žetvo pa mlatidev, na sezonsko delo (dvakrat tri kedne), ka mo prej tam vozraščanim vodau noso. Pa si s tem malo penaz prislúžo, ka si prej leko kúpim kakši gvant za nauvo šaulo. Po nesreči se je tak zgaudilo, ka gda smo táprišli na tisto pusto (Puszacsatár) v županiji Komárom, so mi pravli, ka že majo enoga drugoga pojba za vodau nosit. V trnok velki nevoli sam biu, ka mo sam mogo domau titi (djenau sam ranč nej znau, gde smo). Te so mi pravli, ka bi leko austo, če bi pau gneva pauvarze síiko, pau gneva pa vezo. Tau drugo je takšo žmetno delo, kak kositi, gnako je tó bilau plačano. Po pravici povedano, takšo delo je nej za mlajše gé. Sploy pa nej za takše slabe, kak sam ge biu s svojimi 40 kilami. Te sam se eške bole zbojo. Depa biu sam prisildjeni (zavolo velke držine pa siromastva), pa sam austo.

Djako mi je šlau! Depa od toga drgauč. Tau samo zato spominam, ka v tej svoji velki nevoli sta mi največ dve ženski pomagale. Števakna Mariška pa Djula, rođjene tó na Gorenjom Siniki. (Staukrat jim Baug platil!)

Te sam vendrak ranč nej znau, ka so une tó z ene velke velke držine s 15 mlajšami. Naj mi niške ne

zameri, depa leko, ka je takšo listvo iz velke familije bole solidarno, kak dru-

Veszprémi... Ranč ne vejm, če sam vse pravla...



Ge sam se na nesrečen den narodila

go? Zato, ka so cuj včedni bili, ka je en drugoma vsigder tarboło pomagati, vekšim mlajšam že opravlati menše ptt? Ali pa je moja teorija nej istina, liki samo tau, ka sam - sreča v nesreči - srečo dve ženski, dve strini, štere so dobroga srca bilč?...

S strino Djulo sva se - 25 lejt po tistom, ka sva vkuper bila na žetvi - pogučavala na njenom nauvon domi v Slovenski vesi. Malo o njini držini.

* * *

- Že sam 72 lejt stara, dosta mlajšov sam mejla, osam. Pa vala Baugi, vsi živčjo. Štiri podje pa štiri dekile. Šest let sam že v Slovenski vesi... Nas je 15 bilau, štirge so mrlí. Zdj sam ge na redej. Zdj sam ge najstarejša. Eden je v bojnskom cajti mrau, šest lejt ge, ka je Pejpi mrau, Ferko pa je zdaj oktaubra mrau. Sestro Ano v Števanovci pa smo novembra pokapali. Trnok sam žalostna, ka una je zato vsikši keden prišla do mčna... Dosta divč na ge: Kristina, ge, Trejza, Ilonka... Po cejlom rosagi smo táraztepani, na tihinskom nikoga nega. Vsi smo na Vogrskom. Dva sta bila v Mosonmagyaróvári, trgč so gé v Zalaegerszegi, edna v Gyóri, edna v Velence, edna na Dolenjom Siniki, ge sam tui, v Slovenski vesi, pa v Varaši mam edno sestro, edna v

PAUBRATA RUS TÁ STREJLO

Eden brat (paulbrat) pa je v bojski cajtaj spadno. Un je v Austriji emo autobus. Rusi so ma ga steli



Zdavanjski kejp strine Djule

vkraj vzeti. Un nej sto tádati, pa so ga dojstrlíli. Un se je gorrano pri Kočišni, ka njega so moje matere

brat gorrani. Uni so odišli k Svetomi križi v Austriji, pa so njega tó s sebov pelali. Moj vujec Ferdinand so meli enoga sina. Njin sin pa moj brat sta tak bila, kak dva brata. Pa un se je tam držo na vekše. Nas je tak dosta bilau. Gda je mrau, te so vujec eške živeli, pa uni so nam na znanje dali.

- Pa te so uni - Vaš paubrat - pri Svetomi križi pokopani?

- Tau zdaj ne vejm povedati, gde so ga pokopali, ka smo na pokapanje nej ojdli, ka je tistoga ipa bojna bila, vse vkriž letelo. Tau sam pozabila.... - Na Gorenjom Siniki več njuga nemam. Stric, Kovačin Anton so že tó mrlí. No mam eške enoga šogora, Šubarnoga Franceka. Ta pa ne morem titi, ka nemam sape, pa ne morem tavó na brejg, ka sam že stara pa me sapi.

- Vaše stare, lesene ize

tno spadne, ja, celau me žmetno spadne, ka smo se gnauk tam narodili. Pa kelko mlajšov nas bilau! Jaj, lagvo nam je šlau!

- V vaši držini je bilau največ mlajšov na Gorenjom Siniki?

- Ja. Mislím, ka ja. Pa pri Onzini je tó dosta bilau. Ne vem djenau, kelko.

- Pa kak ste tau tam, v edni izi mesto meli?

- Ja, vejš, tistoga ipa je tak bilau, ka smo na malom mesti tó mesto meli! Zdj pa na velkom mesti tó nemajo mesta. Mladi dostakrat ne poštujejo stariše pa starce, ka jim dostakrat v velkom rami tó ne morejo eno izo dati. Te smo pa v mali liknji tó vsi mesto meli. Pa smo se poštuivali.

- Na gnauk ste vendrak ranč gesti nej mogli!?

- Takšo velko sklejco smo meli, pa smo s tč ene sklejce geli pri stauli. Vsi zamaj smo na gnauk geli. Pa smo tak na žmani geli! Kakoli so mati skijali. Uni so radi repo kujali, pa kapusto, pa žgonke pa takše, ka smo se mi fejst leko nageli! Te smo veseli bili.

- Kelko razlike je bilau med najstarejšim pa najmlajšim?

- Najstarejši brat se je naraudo 19-oga leta, najmlajša sestra pa 43-oga leta.

HORTHY KRSTEN BOTER

- Tau istina gé, ka sam nin čiu - pa vogrski pisateu György Moldova je tó piso, ka je Magdi, vaši najmlajši sestri, Miklós Horthy biu krsten boter?

- Tau je istina. Tak je bilau tistoga ipa, ka prej šteri dosta mlajšov majo, ka prej leko zovčjo Horthy za botera. Pa te so oča tó na tem bili, ka do Horthy na zvali za botera pa te prej bogati gratajo, ka dosta penaz dobijo! Depa zmejs so nej dosta dobili. Eno stotko, stau pengónov so dobili. No, vejpa stau pengónov tistoga ipa tó dosta bilau. Za telko je človek stau mejtarov platna leko daubo.

- Depa "boter" nej dojpriso, ka?



- "Boter" nej prišo, ka je - ne vej, što držo? Samo pe-naze so poslali.

- Po bojnski cajtaj so, kak vejmo, Horthyna nej najbole radi meli. Vašoga očo so - povejmo v 50-aj lejtaj - nej kaj preganjali za-volo tē "botrine"?

- Nej, ge nika ne vejmo, ka bi je preganjali.

- Uni so dosta féle novine pa knige tō meli, nej?

- Ja. Pa takši dober politikuš so bili. Radi so k meši odili, pri cerkvi so moški vse kauli nji stanili, pa so uni politiko pelali.

GORENJEŠINČARSKI TOLDI

- Uni so velki, krepek člo-vek bili. Njim so po noriji gučali, ka so uni prej gorenješinčarski Toldi Miklós (Martin Krpan).

- Gnauk svejta so mlin stavili, tak so krepki bili. Z rokav so stavili mlin! Za stavlo. Vejpa te je mlinar tak prej fejš čemeren biu, ka so uni tan naredli. Pa drugo njim nikanej bilau, eno brdajco so meli na ro-kej, tisto jim je doj omejšo, pa drugo nikanej... Pa so konje meli, pa če so konji ger veznili, uni so s ple-cami cuj šli, pa so kaula, s

puno drvami vred vōzdi-gnili!... Depa uni so si vezli tō, ka so uni radi pili pa radi geli.

- Te so v krčmej tō meli poštenje...

- Jaaa, gda so uni začnili gučati, te so drugi podje

smo naglas Boga molili. Tau je vsakši večer bilau. Uni so trnok vōrni bili.

KNIGE OD MOHORJEVE DRUŽBE

- Tak vejmo, ka so uni s Slavskoga tō štōlali knige pa novine od Mohorjeve

vzeli! Uni so popodnevi furt dojegli malo pa ležali, pa so novine šteli pa kaj. Pa so po večeraj vkup ojdli pa so se karte špilali, pri-povejdali so...

- S kem so se ovak spravlali? So vertivali, so meli kakši grint?

- Ja, sprvoga so meli grint, depa te so se nutri zadužili, pa grint so vse zodali. S konjami so ojdli, pa so nutri buknili, ka so nej skrb meli. Gnauk je eden konj zgino, drgauč drugi, pili so tō, tau je vse vkup prišo...

13-OGA NARODILA PA VŠIGDER NESREČNA

- Te ste vi, kak mlajši, zato tō nej leki žitek meli.

- Buma nej! Ge sam se na nesrečen den narodila. Ge sam se 13-oga febru-ara narodila, depa ge nika sreče nemam! Ge sam vsigder samo nesrečna bila. Takšoga očo sam mej-la, ka sam dosta trpejla - ka nas dosta bilau pa vse -, takšoga moža sam mejla... Lik mlajše, vala Baugi, dobre mam. Tii mam v Slovenski vesi edno, pa v Varaši dvej, pa v Saka-lauvci mam eno, une so tō trnok dobre, zetovge tō. En

sin mi je v Veszprēmi sodački predjen (ez-redes), un nam je dosta pomago, gda nam je lagvo šlau. En sin pa je z menov, un je kupo tē ram. Enoga sina v Pēcsi mam, eden je pa v Kōszegi gē. Zdaj mi zato, vala Baugi, dobro dē. Tu v Slovenski vesi smo tau ižo kupili, vse mamo, toplo vodau, mrzlo vodau, mamo kaupanco... Tak, ka mi, vala Baugi, nika ne fali.

- No, don za slejdnje ste malo vred prišli.

- Vejpa nemamo kinče pa lēpoto, depa tau nam ranč nej tarbej! Tau nemo s sebov nesli! Šteri dosta vse majo, tisti tō vse tii njajo, ranč tak, kak ge. Tis-toma ranč tak dva mejtara vōzmejrijo, kak meni. Meni nej tarbej lēpote, ka nekaki ne vejo, ka bi, pa se ne pokisijo nutri v ižo titi, ka bausi morejo oditi, vanej doskladējo črevle, pa samo bausi leko nutri dejo. Tau pri nas nega. Aaa, gda se zgrdi, te ge gor zbršem pa dobro...

Dobro, dobro.

Ovak pa - če rejsan ste 13-oga rodjeni - srečne in blažene svetke!

Francek Mukič



Sinički podje, gda so na štōlingo šli (Mauž strine sedi pauleg fudaša)

mogli tiama biti.

- Doma je tō tak bilau?

- Doma tō. Ostri so bili. Mi smo tak stali, kak cveki, gda so prišli odkec. Mi smo se bodjali. Mi smo se mogli dobro držati. Smo mogli baugati. Pa Boga moliti tō. Vsakši večer smo dojsedli, gda že kmēčno grtivalo, pa cejla držina

družbe...

- Ja, knige, Marijin list, tam je dosta vse lejpoga bilau nutri. Tisto sam ge tō štejla. Pa lejpo sveto pis-mo s kejpami.

- Pa gda so te tau šteli, ka če povejmo, vas je telko mlajšov bilau, te so zato nej trnok cajt meli?

- Aaa, uni so si zato cajt

**SREČEN BOŽIČ IN
USPEŠNO NOVO LETO
FROHE WEIHNACHTEN
UND EIN ERFOLGREICHES
NEUES JAHR
MERRYCHRISTMAS AND
A HAPPY NEW YEAR**

MURA

European Fashion Design
Proizvodnja oblačil
69000 Murska Sobota, Pleše 2
Tel. 069 31-535, Telex 38-703.SI.MURAMS
Fax 069 25-510



LILLEHAMMER, NORVEŠKA

KRUH V USTA, "PRIHAJAJO" IGRE

Po 42. letih bo Norveška zopet gostiteljica zimskih olimpijskih iger. V Lillehammerju pričakujejo 2 tisoč športnic in športnikov iz skoraj 80-ih držav, ki se bodo

se bodo odvijale na osmih prizoriščih, na katerih pa bodo stali tudi večji, manjši in ogromni šotori, ki so last nemške firme Röder in jih postavlja 15 delavcev mari-

mimogrede, v Lillehammer poleg Vlada Podhostnika iz mariborskega Sejmarja tudi vozil, je povedal, da so "šotorski posel", ki je vreden okoli 15 milijonov nemških mark, dobili kot ekskluzivni zastopnik firme Röder, ki pa ima svojo "enoto" tudi na Švedskem. 410 premičnih objektov bodo postavili do konca leta (natančneje do božičnih praznikov), potem pa jih bodo spet pospravili in vse bo kot je bilo pred igrami. Norvežani namreč osrednjo skrb tudi pri pripravi olimpijskih iger namenjajo naravi. Podpredsednik organizacijskega komiteja v Lillehammerju Peter Rønningen pravi, da spomladi ne sme manjkati niti eno drevo, pa tudi mesto in okolica ne bosta spremenila videza. Vlado Klinar, vodja del na terenu, je zadovoljen z delom svojih delavcev. Čeprav je sneg, mraz in še kakšna težava pri delu bi se našla, rastejo šotori (410 jih bo) kot so načrtovali. Čisti zrak in dobra hrana, ki jo

kamniti trolji, v izložbah in na trgovinskih policah pa najdete manjše iz vseh mogočih materialov. Tudi na ulicah jih ne manjka in očitno tudi ne zebe, saj stojijo kot pribiti in zrejo v ljudi, ki se mimo njih poganjajo s sparki (posebnimi sankami), zaviti v šale, oblečeni v poluverje in jopiče s prekrasnimi norveškimi vzorci in obuti v tople čevlje. Trolom sta se v dneh pred olimpiado pridružila še Kristin

punčke. 8 parov so izbrali izmed mnogih upajočih "Norvežančkov". K prazničnemu videzu "lesenega" Lillehammerja, v katerem živi 23 tisoč ljudi, je svoje prispeval tudi sneg, ki je v času našega običnega neumorno naletaval in ga je zdaj že kdo ve koliko. Organizatorji so ga bili veseli, čeprav je "prišel" prej kot običajno, pa vendar ne že oktobra, kot se je tudi že zgodilo. V skrbi za okolje ga



Kristin in Hakon vabita v trgovino in hkrati "delita" nasmeške mimoidočim na glavni lillehammerski ulici Storgati

pomerili v desetih panogah s skupno 61 disciplinami. Prizorišče 17. zimskih olimpijskih iger smo si na povabilo mariborske firme Expo lahko ogledali tudi nekateri slovenski novinarji.

borskega Expo biroja. Direktor in lastnik mariborske firme Blaž Železnik, ki nas je,

"Naj se igre začnejo."

12. februarja 1994 ob 16. uri in 17 minut bo norveški kralj odprl olimpiado, princ Hakon pa bo prižgal olimpijski ogenj (ugasnili ga bodo 27. februarja), ob izteku največje skakalnice, s katere bo skočil Ole Gunnar Fidjestøl, veteran med norveškimi skakalci, predzadnji nosilec plamenice, ki so jo po Norveški začeli nositi 27. novembra. Brez odmora si jo bo kakih 10 tisoč ljudi podajalo iz rok v roke in noč in dan tekalo po vsej državi.

17. zimske olimpijske igre



Lesene hiše so si nadele praznični videz, saj poleg olimpijskih iger prihajajo v mesto tudi božični in novoletni prazniki

pripravlja kuhar Damjan (tudi gostje smo bili navdušeni nad "kuharijo"), "pomagata" delavcem ostati pri zdravju, brez večjih prehladov ali drugih bolezni.

Ko iz gozda pokuka los... Kaj pa če je trol?

Kot pri nas prometni znaki opozarjajo na divjad ali domačo vprego, tako na Norveškem, tudi na Švedskem, opominjajo na lose - rogate štirinožce, s katerimi so se delavci Expo biroja že srečali. Verjeli ali ne, trola, ki bi jim prišel nasproti, pa še niso videli. Ti dobrohotni škrati so le zanimivost, ki jo je moč srečati na vsakem koraku. V Troll parku so veliki



Vsak Norvežan ima svoj spark, ki bi ga, ko ni snega, lahko mirno zamenjali za skiro

in Hakon - osebi iz norveške zgodovine, ki sta maskoti iger. Tudi te ljubke figurice so izdelali iz blaga, lesa in drugih materialov, toda samo kot spominke. Tiste "prave" maskote bodo namreč prvič v zgodovini olimpijskih iger deset in enajstletni fantki in

ne "preganjajo" s soljenjem cest in ulic. Ščistijo ga s plugi in lopatami, posujejo ceste s peskom in vsi se nemoteno vozijo - brez nesreč in počasi, se ve. In sneg ostaja bel...

(se nadaljuje)

Lidija Kosi

ZDRAVILIŠČE MORAVSKE TOPLICE

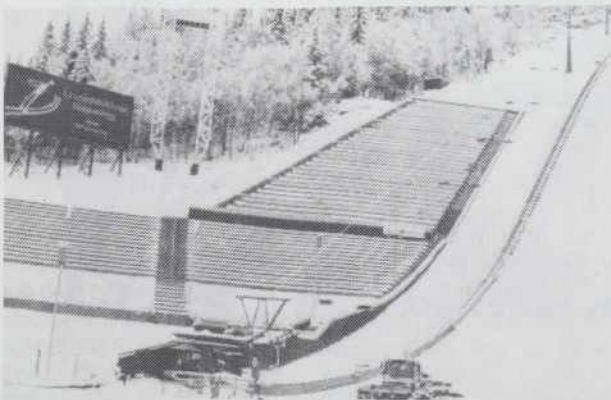


ZDRAVILIŠČE MORAVSKE TOPLICE

Zdravilišče Moravske Toplice je med mlajšimi v Sloveniji. Zraslo je ob vrelcih zdravilne termomineralne vode na skrajnem severovzhodu Slovenije, na panonski ravnici, sredi rodovitnih polj in rahlo gričevnatega Goričkega.

Narava je kraj bogato obdarila. Vrelci zdravilne termomineralne vode, zdravilno blato in podnebje ter neokrnjena narava so naravna bogastva, na katera smo v zdravilišču upravičeno ponosni. Podajamo jih Vam z različnimi programi in storitvami. Pomagala Vam bodo, da boste lažje kos stresom, da boste ohranili telesne in duševne moči, ki jih potrebujete za zdravo in lepo življenje. Samo eno življenje imate, zato skrbite za ohranitev svojih življenjskih moči.

Mi Vam želimo pomagati!



Skakalci so že tudi na prizorišču otvoritvene slovesnosti, tribune pa še čakajo stotine in tisoče obiskovalcev

ČREJVLJ PA SILA...

Pred dosti lejtami, gda je sé prišo advent, te so rano v 6. vöri sveto mešo držali. V adventnom časi so dnevi kratki, etak je pa v 6. vöri eške cejlak kmica. Steri so skrajek pri cirkvi bili, so bole srečni bili. Dapa tistoga reda smo mi meli do cirkvi dobro vöro peški idti. Etak se je pa že v 5. vöri tarbelo na paut vzeti. Večkrat eške bole prva, sploj pa te, gda je velki snejg spadno, tira je pa po lesej nej bilau. Kak smo etak ojdli k zordjanicam, smo se od edne iže do druge vküpčakali, šlau nas je večkrat več kak deset, dvajsti lüdi. Kak gosi, eden za drugim. Snejg nam je svejto. Kak smo etak ojdli, je dosta hejca tū bilau. Dapa nej te, gda smo tā šli. Pred mešov smo se nej nauri redli. Liki gda smo domau šli, te je že vse bole korážno bilau.

Zgodilo se je gnauk, ka je edna mlada ženska - kak mlada vertinja - tū sploj flajsna bila, vsigdar je üšla na zordjanice. V gaušči na ednoj peškój pauti smo se vküp-

srečali, ona je z drugoga tala vesi prišla. Kak etak demo, naša mlada ženska - zovimo go za Ano - ta pa nazaj hapča, nika gnako néde. Istina, ka je prvi den djug pijo, malo je tir gorotaupo, etak je pa na zranjak vse zmrznilo, pa je človek samo tak skako med ledom. Mi smo tak mislili, ka je tau vzrok. Sama naša Ana si je premišlavalala, kak je tau, ka ona vsakšo lüknjo najde, pa eden stopaj ne more redno naprajti. No, pridemo v cerkev. Gda je naša Ana staupila v cerkev, te je vpamet zela, ka je nika nej vreda. Po gnakom kamli je tū tak hapkala, kak šantavi pes, steroma so nogau talüčili.

Pogledna doj na svoje noge, pa zdaj ne vej kama de letejla. Doma je ona sneja bila. Prva liki je üšla kama, je dosta vse mogla obrediti, etak ji je pa skurok furt sila bila. Gnes rano ranč tak. Gda se je obüvala, je ranč nej posvejt vožgala, zatok ka bi druge mautila. Pod postalo segne, vözema dva črejvla,

pa hajde.

Zdaj pa vidi: eden črejvau je domanji pa črni, drugi je sveštašen, pa ridjavi. Eden ma bole visiko patau, z domanjoga se je pa eške tista nisika peta tū dojzgebila. Naša Ana je zdaj tak misliila, ka vsakši njau gleda. Nej je mogla merno Boga moliti, samo si je tau premišlavalala, kak de vö s cirkve. Če de prva, kak de konec, more znak po cirkvi titi, te de go vido vsakši. Če de sledkar, te pa gda tavö pride, se sreča z lüstvom s tri vesi. Takšoga reda je že sveklo bilau, gda je meši konec bilau.

No, meši je konec, naše Ane nega vö. Čakamo, čakamo, ona pa čaka, aj se mi spucamo. Mi smo pa čakali, nej smo go steli tam njati. Gda je prišla vö, včasim smo vpamet zeli, ka je nauvoga. Do daumi smo go poslali, aj ozajek dé, zatok, ka če smo go vidli, od smeja smo nej mogli stapati. Tistoga reda smo se eške takšomi tū sploj veselili.

I. Barber

IMENITNI GODOVI

ŠTEFAN IN JANEZ

Znameniti madžarski pesnik Janos Arany piše o Petru in Pavlu, da sta "združljiva" v koledarju. To naj bi veljalo tudi za Štefana in Janeza, čeravno nimata goda istega dne.

Po madžarskem koledarju praznujejo Štefani 26. decembra, torej dan po božiču, Janezi pa dan kasneje, 27. decembra. Po statističnih podatkih je Štefanov več kot Janezov. Leta 1967 je dobilo to ime pri krstu 5601 fantkov, Janezov je bilo le 4420.

Zakaj je ime Štefan tako priljubljeno? Prav gotovo tudi zaradi tega, ker je Štefanov god v božičnem času. Na drugi strani pa je bilo tudi med nosilci tega imena precej imenitnih mož. Naj omenimo le kralja sv. Štefana, ustanovitelja madžarske državnosti, ki je dobil ime po prvem krščanskem mučencu. Priljubljen je bil predvsem v zahodni Evropi. Izbrali so ga za zavetnika

voznikov in konj. Ime je grškega izvora, beseda Sztephanosz pomeni cvetni venec ali krono. Različice so Štev, Štefli, Štefek itd.

Tudi ime Janez ima v raznih evropskih jezikih več oblik. V nemščini sta Johana in Johannes, v španskem jeziku je Juanon, v romunskem lonom, v srbsčini je Jovan. Tudi angleščina pozna dve varianti, John in Jack.

To raznolikost si lahko razlagamo z izvorom imena. Izvira iz hebrejščine v obliki Johanan. V madžarski jezik je ime prišlo preko grško-latinske oblike Johannes. S te oblike je postal Joanes, Joános in na koncu János. Ime pomeni: "Božja milost", "Bog je milostljiv".

K veliki priljubljenosti imena je prispevalo prav gotovo tudi to, da je nosil to ime tudi Janez Krstnik, ki je z vodo Jordana krstil Odrešenika. Janez je bil tudi eden izmed

Jezusovih učencev, apostol ljubezni. Po besedah iz biblije je Odrešenik na križu Janeza prosil, naj skrbi za njegovo mater, Marijo.

Na koncu naj omenim še navado, ki se imenuje "Janezov blagoslov". Tako imenujejo zadnji kozarec pijače na raznih gostijah ali pojedinah. Po legendi je apostol sv. Janez napravil križ čez kozarec, ki so mu ga kot zanjega ponudili njegovi sovražniki. Nato je strup v obliki kače "izginil" iz vina. V spomin na ta dogodek blagoslavijo 27. decembra vino.

Prav gotovo te prvine lahko zasledimo v lepem običaju, da prijatelji za slovo spijejo kozarec vina, ki se mu reče "Janezov kozarec". Ne pozabimo kakšnega "kozarca" spiti na zdravje Štefanov in Janezov!

ERIKA GLANZ

ŠEGA V ZIMSKOM CAJTI

Inda je v Porabji bilau precí stari navad v zimskom cajti. Na žalost vsigdar bole tanjavamo stare šega.



Licije na Gorenjom Siniki
(Marta Šulič, Gyöngyi Kozar)



Betlehemeske v Števanovci
(Attila Nemet, Feri Nemet, Karel Šömenek)



... pa na Gorenjom Siniki (Anita Čabai, Renata Šömenek, Monika Dravec)



JOŽE LUKEŠ:

JASLICE IN BOŽIČNO DREVO

Pri nas doma smo vedno slovesno praznovali božič. Oče je že teden dni pred praznikom kupil smreko in jo spravil v dnevno sobo. Od tistega dne dalje je bila ta soba za nas otroke zaprta, le oče je imel vstop vanjo. Potem je cele popoldneve krasil drevo in postavljaj jaslice. Vedno je izbral lepo smreko in tudi jaslice pod drevesom so bile nekaj posebnega.

Moj oče je bil pravi umetnik v krašenju božičnega drevesa. Vse obeske in okraske je skrbno čuval v posebnih škatlah, vsako leto pa je dodal še nove. Vse te lepe stvari, ti okrasni predmeti, so bili njegovo delo. Delal jih je z veseljem in

veliko ljubeznijo.

Spominjam se, da je vrh smreke vedno krasila skupina angelov, ki je s trobentami oznanjala božič. Več angelčkov je potem obesil tudi na veje, kjer so delali družbo zvezdicam, lepo zavitim bonbonom, piškotom in pomarančam. Drevo je še lepo prepletel s srebrnimi trakovi in veje obložil s kosmiči vate, da je bilo videti, kot bi jih prekri- ril sneg.

In kako lepe jaslice je vedno pripravil. Otroci smo seveda najbolj občudovali malega Jezusa in svete tri kralje, razen teh pa še pastirčke in druge popotnike, ki so hiteli, da se poklonijo Jezusu. Oče

je jaslice postavil vedno na drugačno podlago, enkrat na kontrabasov zaboj, drugič na star gramofon, tako da so se figure počasi vrtele. Vedno je dodal nove figure, da so bile jaslice vse večje in večje.

Na sveti večer smo smeli stopiti v sobo. Oči so se nam iskriale ob vsej tej lepoti in zbrano smo zapeli Sveto noč.

Mama je tisti večer pripravila posebno dobro večerjo. "Nocoj je božič," je vedno rekla, "pa ga moramo proslaviti." Lepi so bili ti večeri in še danes se jih spominjam z nežnostjo in tudi s hvaležnostjo do svojih staršev.

KAKŠNE OKRASKE SEM PRIPRAVILA ZA BOŽIČNO DREVO?



Neki večer nisem vedela, kaj naj delam. Sklenila sem, da naredim okraske za božično drevo. Najprej sem izrezala iz rumenega, rdečega in zelenega papirja kroge, ki sem jih zlepila skupaj. Potem sem naredila dolgo verigo iz barvnih krogov.

Izmisli- la sem si tudi, kako bi naredila angela iz papirja. Postal je zelo posrečen angelček.

Druge okraske sem naredila tako, da sem v lep

papir zložila navadne bonbončke.

Naredila sem tudi zvezdice, rdeče, rumene, modre in zelene. Nekaj okras- kov še hočem narediti, a ne vem, kakšni naj bodo. Tudi o tem razmišljam v prostem času.

Vse okraske bom obesila na božično jelko, da bo zelo lepa.

Anastazija Bajzek
OŠ Gornji Senik

KAJ ČAKAM OB BOŽIČU?

Ob božiču čakam veliko daril. Vesel bi bil, če bi dobil računalnik, ker me zanima računalništvo. Če ga dobim, se bom v počitnicah ves dan igral. Rad bi še papirnato hišico, ki ima 24 oken. Za okni je čokolada. Vsak dan smeš odpreti le eno okence. Od-

pirati moraš tako, da zadnje okno odpreš na dan božiča. Pričakujem še kinder jajca in južno sadje.

Upam, da se mi bodo želje izpolnile.

Viktor Časar
OŠ Gornji Senik



KA JE TAU?

VI STE NAM POSLALI

Tau je djaren. Tau so eni kravi na šinjek djali. S tem so leko malo kaula pelali, na njivi kukarco šarabolnivali pa krumpline osipavali. Ena krava je tak leko brano vlejla.

Gabor Bajzek
OŠ Gornji Senik

Tau je djaren. Kravi so ga na šinjek djali. Z djaranom so krave orale pa vlačile.

Anastazija Bajzek
OŠ Gornji Senik

Tau je djaren za eno kravo. Kravi so na šinjek djali pa ame vcuj zakačnili, potem pa plug ali kaula.

Sandor Bajzek
OŠ Gornji Senik

REŠITEV IZ 23. ŠTEVILKE

enojni jarem: vprežna priprava za eno zival
egyeg járom: egy állat igába fogására

Tak se zove: na Gorenjon Siniki: máli djárem, na Dolenjon Siniki, v Ritkarovci, na Verici, v Števanovci, v Andovci: máli djáram, v Slovenskoj vesi pa v Sakalauvci: máli djárán.

Tak so núcali: Gda so orali, so krave v mali djarem nutvpregali z amami, brlavkami pa vagami.

NAGRADA ZA PRIDNE REŠEVALCE

Tistim, ki ste pridno sodelovali v naši igri "Ka je tau?" smo v uredništvu sestavili paket daril. V paketu boste našli nekaj slovenskih knjig, šolskih potrebščin in sladkarij. Darila vam bo prinesla vaša učiteljica Klara Fodor. Njej se posebej zahvaljujemo, da je spodbujala svoje učence. In zdaj z veliki črkami imena učencev, ki so bili najbolj pridni: ANASTAZIJA BAJZEK, GABOR BAJZEK, VIKTOR ČASAR.

NIKA ZA SMEJ

POMARANČLI

Naš šparavan Gusti je etognauk v Varaš odo malo tau pa tisto kipiivat. Maloga sina Pištaka je tu s seov emo. Gda je Gustek zgotovo, malo sta se šetala po Varaši s Pištakom. Mali Pištak je gnauk samo zagledno, ka v ednoj bauti spoj dosta lejpi pomarančinov geste vküpsklajeno. Sline so se ma cedile. Začne prositi očo, aj ma küpi pomarančli. Gustek tak dela, kak da bi nika nej čüjo. Mali Pištak pa le ne enja pa etak pravi: "Ati! Samo ednoga mi küpi, čüješ? Samo ednoga!"

Naš Gustek pa zdaj etak pravi: "Küpiiti, küpiiti, samo furt küpiiti. Ge ti nika povejm. Idi not v bauto, bautošicaj pokaži gezik, vejš vido, včasín ednoga za teov liči..."

SRAJCA

Naš šparavan Ivan je tu v Varaš üšo nika küpiivat, zatok ka se svetki prebližavajo. Not dé v edno bauto, gde moško blago odavajo. Pokaža na edno moško srajco pa pita, kelko ta srajca košta. Bautošica pravi, ka srajca 500 forintov košta. Ivan pravi, ka je tau dosta. "No, aj baude vam 300 forintov, vrag si z njim," pravi bautošica. "Tau je spoj dosta," pravi naš Ivan. "Te go pa nesite za 150 forintov," pravi bautošica pa je že čemerasta. Naš Ivan pravi, ka je tau tu dosta.

Bautošica je že tak čemerna, ka bi Ivana s srajcov vred najbola rada tavó lüčila z baute. Etak pravi: "Nesite go k šentji, samo se gnauk spucajte."

Ivan pa zdaj etak pravi: "Nej bi mogauča bilau dvej takši srajci dobiti?"

ČREJVLJ

Naš šparavan Gusti je etognauk v Varaši maloma sinesj Pištaki nauve črejvle küpo. Mali Pištak bi je že rad noso, spoj pa na sveti

den bi rad k meša üšo z njimi. Oča ma je nej dopišto, pa ma etak pravi: "Vej na Števanovo, te va vküp šla k meša, te si je leko obüješ."

Rejsan, na Števanovo ma je oča dopišto nauve cipale obiiti. Se vzetata pa deta k meši. Gda sta od iže par mejtrov prišla, je velka sklizanca bila na pauti, mali Pištak je z nauvim cicalami na gausta tacko, aj ne spadne. Oča ma pa zdaj načemerasta etak pravi: "Ka ti misliš, etak tackati! Tak nagnauk raztrgaš te črejvle. Stapaj na duge!"

DARILO

Naš Francek se eden den sreča v Varaši s svojim padašom, nika si parpovejdata, padaš Franceka pita, ka naganja v Varaši. Francek pa etak pravi: "Božič se pripravla, rad bi nikši dar kupo svojoj ženi, samo ka za cejli svejt vó ne najdem, ka bi tau bilau."

Padaš ma pa zdaj etak pravi: Za toga volo ti nej trbej premišlavati. Idi domau, pa pitaj ženo, ka bi

rada mejla."

Naš Francek pa zdaj etak pravi svojmi padaši: "Ti si pa nauri. Gde pa ge vzemam telko pejnaz?"

BUNDA

Naša Rozinka se dosta kori s svojim možaum, zatok ka on prej dosta pigč. Zdaj, gda so se prebližavali svetki, naš Odón se je gnauk samo not postav pa je edno lejpo bundo prneso ženi za dar. Žena je spoj rada bila. Njena radost je pa odišla, gda je naš Odón na Števanovo tak domau prišo, kak svinja. Naša Rozinka se kori, vse ma zgoči, kakšen kejgli, kakši nauri je. Zdaj naš Odón etak pravi: "Zdaj se derčš, etognauk, gda sam ti bundo prneso, te je vse dobro bilau. Pa vejš, kelko sam ge za tisto bundo mogo piti?"

Rozinka ga zdaj z velikimi očami gleda, pa si misli, ka je že rejsan cejlak nauri. Odón pa etak pravi: "Tisto bundo sam ti s tisti glazov küpo, ka sam je prazne noso tanazaj v bauto."



NAUVA VERTINJA

Naša mlada Agica se je oženila, z možaum sta posaba šla, mogla je küjati. Že prvi den se etak tauži svojmi dragomi možej Izidori: "Dragi moj, Vejš, ge ne znam trno küjati. Dvaujo gesti znam naprajti samo. Gnes sam ti obadvaujo sküjala, na žganke krunče pa grbanjovo župo." Naš zaljubljeni mladi Izidor si zdaj vcuj sede k stauli pa začne gesti. Djo je pa je 'pji, pa po tistim pita svojo Agico: "Agica, ka sam zdaj djo, grbanjovo župo ali pa kruple na žganke?"

I. Barber

Iz ene zadnjih
oaz neokrnjene narave... za vse tiste,
s katerimi želimo to bogastvo deliti



p.o.
MURSKA SOBOTA

Pomurske mlekarne iz Murške Sobote

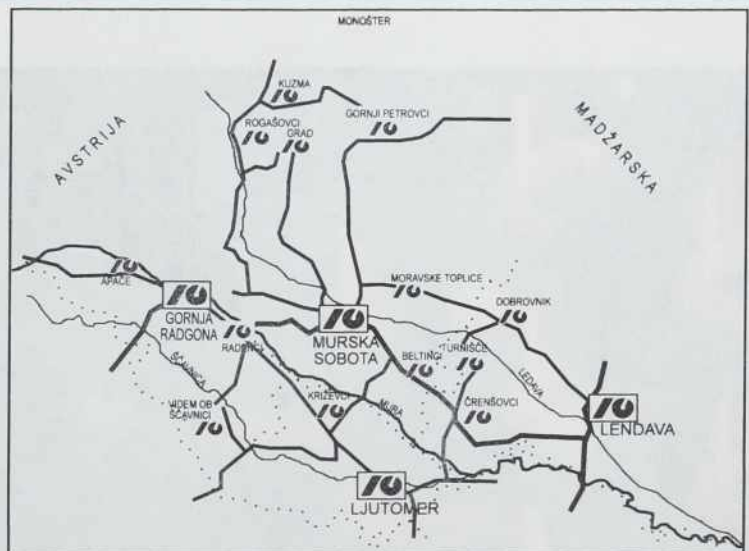
vam nudijo kvalitetne izdelke

- maslo v 15-, 20-, 125- in 250 g zavitkih
- mleko v prahu v 500 g (hrana za dojenčke)
- instant posneto mleko v 400 g zloženki
- evaporirano in kondenzirano mleko
- trajni mlečni izdelki
- instant domači čaj
- instant kavo
- servirni sladkor 5 in 7 g
- Gibko (hrano za športnike)

Sodobna proizvodnja, tradicija in izkušnost kolektiva so jamstvo kvalitete izdelkov.

POMURSKÉ MLEKARNE, 69000 Murška Sobota,
Industrijska 10, p.p. 230

Telefon: (069) 32-330, Telefax: (069) 22-339



120 let tradicije

Pomurska banka d.d.

Vaša domača banka

**SLOVENCEM NA MADŽARSKEM
SREČNO 1994**



BLAJŽENE BOŽIČNE SVETKE IN SREČNO NAUVO LETO



POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA

MURSKA SOBOTA, p. o.
ŠTUDIJSKI ODDELEK
Grajska 2

KA MO LIDJE BOLE LÜDSKI

Pred lejtami je moj dober pajdaš, pesnik, napijsao v ednoj lejpoj pesmi zgornjo miseo. Nej dugo nazaj san neka preklado knjige, pa se mi je glijnjegova nekak v rokej stavila, oudpro san jo in kar čitao pa čitao. Tak san prišo do toga mesta, ge pesem pravi:

*Pa so pravili
dobro je ka ostane
dobro za se*

*da de trava bole travnata
da do ftiči bole ftičasti
da do lidje bole lüdski*

Pri dobri pesnikaj in njihovih pesmaj je pač tak, ka je njihova rejč zapijsana v pesem, odprejta vsakšoj mijsli, štero rodi človek v svojoj glavej ob čitanji tej pesmi. Ne bi rad preveč filozofej-ro. Enostavno mogo san napraviti nikšen uvod v moje razmišlanje.

Nede dugo, gda mo o pounouči pa eden drüjgomi segnoli v roke pa si že, ne ven, kelkokrat, vouščili srečo v nauvom leti. Največ de nas takših, ka mo meli vse kouli puno gestija in pijače, te mo se seli nazaj za mize, mogouče stoupili do sousida in mo pa dale geli pa pili. Tou se šika, veselje je sou življenja. Dapa čez den, mogouče tri, ostanejo vse povejdane želje po sreči in zdravji za nami in na nji pozabimo. Radi pač vouščimo eden drüjgomi, te nas pa življenje že pa sijli iskati našo, lastno srečo. Odimo mijmo eden drüjgoga v sebé zaprejti, tak kak če bi se bojali kouli sebé poglednoti, k človeki bliže stoupiti, eden drüjgomi dopistiti bliže prijti, pa si dopistiti, kak pesnik pravi, biti lüdski (človeški).

Ne ven, če smo lidje gda svejta bili bole lüdski, človeški, kak smo gnesden. Negi notri v meni pa je želja, ka bi leko tou bili gnes, mogouče vütro. Nej samo tistoga ijpa, gda je takša šega. Naj ostane tou notri v nas cejlo leto pa mo si vsi vküper drüjgo nouvo leto tou vse samo ške z vejksin veseljon vouščili in se še globše v očij poglednoli. Te mo lidje bole lüdski, človeški. Gda mo za tou srečo, stero vouščimo, mi sami neka malo

napravili tó, te mo lidje bole lüdski, človeški. Gda mo človeki želeti vse tisto, ka bi radi mij sami, te mo lidje bole lüdski, človeški.

Ne ven, če je tou pesnik škeu tak povedati, ali kak san pravo, tisto je dobra pesem in meni rodij takše misli. Gda mo lidje sijali s človeško toplinov, te mo svejt okouli sebé vidli ovak tó. Te do mogouče ftiči rejsan bole ftičasti, zatou ka mo jih mi tak vidli. Njihovo popejvanje de bole ftičasto, njihovo lejtanje de bole ftičasto. Nedo z nami vküper živeli zatou, ka tak mora biti. Vküper smo zatou, ka smo mi njin lidje, oni pa nan ftiči. Mi njin lüdski, oni nan ftičasti. Gda mo lidje bole lüdski, de nan trava bole travnata. Nede samo tista trava, ka raste zatou, ka je tou že na veketak. Te de trava nači zelena, bole travnato zelena zatou, ka mo tou mi tak vidli. Te de nan trava bole travnata.

Takše misli se mi motajo po glavej tej dni, gda vse čaka, ka palik stoupimo na pout naslednjoga leta. Preveč vsega slaboga se godij po našoj Zemli, ka bi me ob takšoj pesmi, kakša boukša, misel prestrejlija. Mogouče do te, gda mo lidje bole lüdski, pesniki nači pijsali, popejvali nekšo drüjgo pesem. Tou pa je moja želja v leti, stero nan blüjzi ide.

MIKI ROŠ

PORABJE

**ČASOPIS ZVEZE
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM**

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deak Ferenc ut 17.,
p. p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:

SOLIDARNOST
Arhitekta Novaka 4,
69000 Murska Sobota
Slovenija

Po mnenju Ministrstva za kulturo št. 415-715/93 mb z dne 3.11.1993 se časopis PORABJE uvršča med proizvode, od katerih se plačuje davek od prometa proizvodov po 13. točki tarife 3 zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92).